

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЙОГО ІНСТИТУТІВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ.	183
Волкова Дарія Євгенівна КРАЩІ ПРАКТИКИ ЄС ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	186
Панасюк Віта Миколаївна ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВИХ СТИМУЛІВ ТА ОБМЕЖЕНЬ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВОПОРЯДКУ	188
Животовська Ірина Юрійівна ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН У ВИМІРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	191
Батан Юрій Дмитрович ПРАВО НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ ЯК КОЛЕКТИВНЕ ПРАВО	195
Ігнатова Анастасія Сергіївна ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: КОНСТИТУЦІЙНІ МЕЖІ	199
Козирь Дмитро Валерійович ЛОКАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	203
Матковський Микита Сергійович ПРАВО ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ГАРАНТІЯ В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ	207
Бугасенко Каріна Вікторівна ДО ПИТАНЬ ЩОДО ТЕОРЕТИЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ ВИОКРЕМЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЦИКЛІВ.	209

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Беҳруз Хашматулла МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПЕРЕД ОБЛИЧЧЯМ СУЧАСНИХ ГЕОПІЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.	212
Аракелян Мінас Рамзесович ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЕОПІЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.	215
Сурілова Олена Олексіївна СПІЛЬНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ.	217
Акіменко Юлія Юрійівна ДИФЕРЕНЦІЙОВАНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЄС ЯК СКЛАДОВА ACQUIS ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС	221
Белогубова Оксана Олександрівна ТОРГОВЕЛЬНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС У КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РОСІЄЮ	223
Грушко Мальвіна Валеріївна, Димов Кирило Борисович ПРОПОРЦІЙНІСТЬ І РОЗРІЗНЕННЯ У ПРАКТИЦІ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ: МІЖНАРОДНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОСІЙСЬКИХ АТАК НА ЦИВІЛЬНУ ІНФРАСТРУКТУРУ	225
Дронов Владислав Юрійович РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕГУЛЯТОРІВ В СФЕРІ МЕДІА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА КОМУНІКАЦІЮ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ	228
Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна ПОРУШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ ТА СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ	230

мешканців від усіх інших видів зборів, зокрема, трудових колективів, полягає у різноманітності питань, які обговорюються, зокрема питань місцевого значення, властивих лише територіальним громадам та органам місцевого самоврядування.

Таким чином, можна зазначити, що загальні збори мешканців (громадян за місцем проживання) – безсумнівно ключовий інститут в системі форм прямої місцевої демократії, як сполучна ланка між громадянами та органами місцевого самоврядування, втілення дієвого народовладдя, яке реалізується саме через пряме виявлення волі та служить значущим організаційно-правовим інструментом для залучення громадян до діяльності органів місцевого самоврядування. До того ж, загальні збори надають мешканцям реальну, ефективну можливість поєднання колективного обговорення питань місцевого значення та прийняття відповідних рішень з їх власною активністю та ініціативою, які проявляються у різноманітних організаційно-правових формах (виступах, запитаннях, участі в голосуванні тощо). Відтак, цілком справедливо стверджувати, що загальні збори мешканців (громадян) відіграють вагомую роль в системі місцевого самоврядування, слугуючи однією з демократичних форм залучення громадян до здійснення різноманітних публічно-управлінських функцій у сфері місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

Ключові слова: місцеве самоврядування, загальні збори, демократія, територіальна громада, безпосередня демократія

Keywords: local government, general assembly, democracy, territorial community, direct democracy

Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук, доцент*

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЙОГО ІНСТИТУТІВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ

Подальший розвиток України як демократичної, правової, соціальної держави нерозривно пов'язаний із розвитком громадянського суспільства. Ці процеси повинні відбуватися паралельно, оскільки вони є взаємозалежними та виступають необхідними умовами для існування обох. Як громадянське суспільство не

може бути повністю незалежним і самостійним від держави, яка створює конституційно-правові засади для функціонування його інститутів, так і держава в особі органів державної влади не можуть вважатися повністю легітимними без підтримки інститутів громадянського суспільства. Не вдаючись в філософсько-правовий та історичний аналіз взаємодії держави та громадянського суспільства, в контексті євроінтеграційних процесів, на сучасному етапі розвитку держави і суспільства між ними не має бути протистояння, їх відносини повинні будуватися на засадах партнерства, соціального діалогу та консенсусу. В інших випадках громадянське суспільство буде існувати тільки формально, коли за часів тоталітаризму інститути громадянського суспільства, зокрема, громадські організації, створювалися за ініціативи держави та виконували її ідеологічні завдання.

Як на доктринальному рівні не існує єдиного уніфікованого підходу до визначення концепту «громадянське суспільство», так і не має легального закріплення його дефініції, проте чинне національне законодавство регламентує перелік інститутів громадянського суспільства у «Порядку сприяння проведення громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади», до яких відносяться «громадські об'єднання, професійні спілки та їх об'єднання, творчі спілки, організації роботодавців та їх об'єднання, благодійні і релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні медіа та інші невідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства» [1] та порядок створення, принципи діяльності та функціонування його інститутів, зокрема, громадських об'єднань, політичних партій, профспілок, релігійних організацій, медіа тощо.

Серед численних доктринальних підходів до поняття громадянського суспільства найбільш вдалим, таким, що розкриває його поняття, природу, ознаки та структуру залишається визначення М. П. Орзіха, який вважав, що «громадянське суспільство – це по-перше, асоціація людей, в якій кожна особа є вільною, оскільки має невід'ємні права, рівна у правах з іншими членами асоціації, самостійна у виборі громадянського стану (громадянин, іноземець тощо); по-друге, недержавні (інституціоналізовані громадські об'єднання) асоціації людей за соціальною, етнічною, релігійною та іншою приналежністю, політичними, економічними, професійними та іншими інтересами; по-третє, сформовані на цій основі громадські (недержавні) відносини, які розвиваються і функціонують на самоуправлінських принципах, самовираженні інтересів і волі окремих індивідів та їх асоціацій, що діють у вільному від державно-правового впливу просторі суспільства» [2]. Інакше кажучи, громадянське суспільство має трирівневу структуру: 1) асоціація людей; 2) недержавні (інституціоналізовані) громадські асоціації людей; 3) громадські (недержавні) відносини. Так, первинним структурним елементом громадянського суспільства виступає асоціація людей, де всі люди є рівними у свої правах та вільними, мають право вибору. Вони об'єднуються за політичними, економічними, професійними інтересами для досягнен-

ня своїх статутних цілей та діють без впливу держави. Найголовніше в цьому контексті окреслити межі вільного від державно-правового впливу простору громадянського суспільства, тобто сфери діяльності інститутів громадянського суспільства, а це неможливо зробити без чіткого нормативного врегулювання.

В цьому напрямку державою здійснюються такі кроки. Так, наприклад, у «Національній Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 рр.» зазначається, що «Громадянське суспільство є виразником та захисником інтересів і прагнень різноманітних суспільних груп та громадян. Громадянське суспільство здатне зробити значний внесок у сталий розвиток держави шляхом надання соціальних послуг, забезпечення здійснення соціального підприємництва, збільшення кількості робочих місць і самозайнятих осіб, поліпшення бізнес-середовища, протидії корупції, сприяння прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування та реалізації інших суспільно корисних проектів... На сьогодні інститути громадянського суспільства працюють у більшості суспільних сфер: у сфері захисту прав людини та громадянина, представлення інтересів різних груп громадян, надання соціальних та інших послуг, провадження благодійної та волонтерської діяльності, реалізації освітніх і культурних проектів, захисту довкілля, проведення аналізу реалізації державної політики, моніторингу діяльності органів влади, провадження антикорупційної діяльності та інших». [3]. Як вбачається, сфер функціонування для інститутів громадянського суспільства чимало. Взагалі, в умовах воєнного стану, довіра до інститутів громадянського суспільства (громадських, волонтерських, благодійних організацій) значно зросла. Вони продемонстрували себе як дієвий, ефективний інструмент реалізації суспільно значущих проектів, адже інститути громадянського суспільства, наприклад, громадські організації якісно надають громадянам соціальні послуги, зокрема, шляхом соціального замовлення (наприклад, паліативний догляд, стаціонарний догляд, денний догляд дітей з інвалідністю [4] тощо).

Підсумовуючи зазначене, можна зробити висновок, що розвинене громадянське суспільство може бути виключно в правовій, демократичній, соціальній державі, де діють принципи демократизму, верховенства права, плюралізму, розподілу влади, людина є найвищою соціальною цінністю, що підтверджується високим рівнем забезпечення соціального захисту людей.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України № 976 від 5 листопада 2008 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.04.2025).
2. Орзих М. Ф. Конституционный строй государства и общества. Основы правоведения : учеб. пособ. / под ред. С. В. Кивалова и М. Ф. Орзиха. Одеса : АстроПринт. 2000. 356 с.

3. Національна Стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 рр. : Указ Президента від 27 вересня 2021 року № 487/2021. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 13.04.2025).

4. Оголошення про проведення конкурсу надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення та компенсації надавачам вартості соціальних послуг у 2025 році. URL. <https://omr.gov.ua/ua/announcement/241243/> (дата звернення: 13.04.2025).

Ключові слова: соціальна держава, громадянське суспільство, інститути, соціальні послуги, соціальне замовлення.

Keywords: social state, civil society, institutions, social services, social order.

Волкова Дарія Євгенівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук*

КРАЩІ ПРАКТИКИ ЄС ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У ЄС важлива увага приділяється розповсюдженню найкращих практик. Як правило, це робиться за допомогою документів ЄС, які не мають офіційного характеру, а носять характер рекомендації та / або узагальнення кращих практик. Саме їхні положення сприяють розповсюдженню позитивного досвіду та формування підґрунтя для його розвитку. Одним з таких документів є брифінг Європейського Парламенту від листопада 2017 р. «ЄС та релігійні організації у сфері розвитку та гуманітарної допомоги». Брифінг складається з чотирьох основних розділів, кожен з яких розглядає ключові аспекти діяльності релігійних організацій (РО) у сфері розвитку та гуманітарної допомоги в ЄС.

Розділ I «Релігійні організації: визначення та діяльність». У цьому розділі аналізується питання визначення релігійних організацій. Як вже зазначалось вище, у цій сфері законодавство країн-членів ЄС не є уніфікованим, а сам Європейський Союз не пропонує такої дефініції. Логіка є наступною: наразі краще, щоб визначення цього поняття були доволі широкими. Тоді вони варіюються залежно від місії, джерел фінансування тощо релігійних організацій. Крім того, у Розділі 1 також розглядається активність РО у гуманітарній сфері, зокрема роль у забезпеченні соціальної допомоги, підтримці прав людини та сталого розвитку.

Розділ 2 «Міжнародна та національна взаємодія». Даний розділ присвячений співпраці релігійних організацій на різних рівнях – як у межах окремих держав, так і на міжнародній арені. Тут аналізуються приклади їхньої взаємодії з уря-